משום הכי חזרו אלא אי אמרת מוכר נמי כלוקח דמי מאי נפקא להו מינה כי היכי דעבדי ליה רבנן תקנתא ללוקח הכי נמי עבדי ליה רבנן תקנתא למוכר תגרי לוד לא שכיח דטעו אושפזיכניה דרמי בר חמא זבין חמרא וטעה אשכחיה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל זביני חמרא וטעאי א"ל זיל הדר בך אמר ליה הא שהאי לי יותר מכדי שראה לתגר או לקרובי שדריה לקמיה [א]דרב נחמן א"ל לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא לוקח מקחו בידו כל היכא דאזיל מחוי ליה ואמרי ליה אי טעה אי לא טעה מוכר דלא נקט מקחיה בידיה עד דמיתרמי ליה זבינתא כזבינתיה וידע אי טעה (א) ואי לא טעה ההוא גברא דהוה נקט ורשכי לזבוני קרי שיתא ושויא חמשא ואי הוו יהבי ליה חמשא ופלגא הוה שקיל אתא ההוא גברא ואמר אי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויא מחילה אתן ליה שיתא ואתבעיה לדינא אתא לקמיה דרבא א"ל לא שנו אלא בלוקח מן התגר [א]אבל בלוקח מבעל הבית אין לו עליו אונאה ההוא גברא דהוה נקיט כיפי לזבוני קרי שתין ושוי חמשין ואי הוו יהבי ליה חמשין וחמשא הוה שקיל אתא ההוא גברא ואמר אי יהיבנא ליה חמשין וחמשא הויא מחילה אתן ליה שיתין ואתבעיה לדינא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מן בעל הבית אין לו עליו אונאה א"ל רב דימי [ב]ישר וכן אמר רבי אלעזר ישר והא אנן תנן כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר מאן הדיוט לאו בעל הבית אמר [ג]רב חסדא בצדרייתא אבל מאני תשמישתיה דיקירי עליה לא מזבין להו אי לאו בדמי יתירי: **מתני'** [ב]אחד הלוקח ואחד המוכר יש להן אונאה [ג]כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר [ד]ורבי יהודה אומר אין אונאה לתגר מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאניתני: **גמ'** מנהני מילי דת"ר [ה]1וכי תמכרו ממכר לעמיתך אל תונו אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תונו ואיצטריך למכתב לוקח ואיצטריך למכתב מוכר דאי כתב רחמנא מוכר משום דקים ליה בזבינתיה אבל לוקח דלא קים ליה בזבינתיה אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו ואי כתב רחמנא לוקח משום דקא קני דאמרי אינשי זבנית קנית אבל מוכר דאבודי קא מוביד דאמרי אינשי זבין אוביד אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו צריכא: רבי יהודה אומר אין אונאה לתגר: משום שהוא תגר אין לו אונאה אמר רב נחמן אמר רב בתגר ספסר שנו מאי טעמא מידע ידע זבינתיה כמה שויא ואחולי אחיל גביה והאי דזבנא הכי משום דאתרמיא ליה זבינתא אחריתי והשתא מיהא קא הדר ביה רב אשי אמר מאי אין לתגר אונאה אינו בתורת אונאה שאפילו פחות מכדי אונאה חוזר תניא כוותיה דרב נחמן רבי יהודה אומר תגר אין לו אונאה מפני שהוא בקי: מי שהוטל עליו ידו על העליונה וכו': מני מתניתין לא רבי נתן ולא רבי יהודה הנשיא אי [ו]רבי נתן מתניתין קתני רצה וברייתא לא קתני רצה אי רבי יהודה הנשיא מתניתין קתני לוקח ברייתא קתני [ז]מוכר (סימן ז"ב ר"ש) אמר רבי אלעזר אונאה זו [ח]איני יודע מי שנאה רבה אמר לעולם רבי נתן היא ותני נמי בברייתא רצה רבא אמר לעולם ר' יהודה הנשיא היא ומאי דשייר במתניתין קא מפרש בברייתא אמר רב אשי דיקא נמי דקתני אחד הלוקח ואחד המוכר ומפרש ליה ללוקח שמע מינה שיוריה שייריה למוכר שמע מינה [ט]איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה רב אמר [י]יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה לימא רב דאמר כרבי מאיר ושמואל דאמר כרבי יהודה דתניא [ט]האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ רבי יהודה אומר [ה]בדבר שבממון תנאו קיים אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דידעה וקא מחלה
אבל

משום הכי חזרו. שהם היו מוכרין ואין נהגין בהרחבת זמן החזרה דר' טרפון שהרי אפי' לרבנן לעולם חוזרים: **אמאי חזרו.** לדידהו נמי מהני הרחבת זמן החזרה דאי טעו איניהו נהדרו בהו: **ורשכי.** קשורי משי שקורין בינדיל"ש: **קרי שיתא.** שואל בדמיהם שש זוזים: **מבעל הבית.** תכשיטין וכלי תשמיש שלו חביבין עליו ואינו מוכרן אלא ביוקר והוה ליה כמפרש יודע אני שיש בו אונאה דאמרינן לקמן אין לו עליו אונאה כך מצאתי בשאילתות דרב אחאי (פ' בהר סי' קיג): **כיפי.** נזמים: **הוי מחילה.** לאלתר דהוה ליה פחות משתות: **ואתבעיה בדינא.** בכדי שיראה לתגר: **בצדרייתא.** בגדי קנבוס העומדים לימכר: **מתני' ר' יהודה אומר אין אונאה לתגר.** לקמיה מפרש לה: **מי שהוטל עליו.** מי שנתאנה: **תן לי מעותי.** אם נתאנה לוקח: **גמ' דאי כתב רחמנא מוכר.** שהוא מוזהר בבל תונו: **דקים ליה בזבינתיה.** כמה נתן בה וכמזיד הוא עושה: **זבנת קנית.** אם לקחת חפץ המתקיים שכר הוא אצלך שלא הוצאת המעות בילאה והרי הוא מתקיים לך: **זבין אוביד.** מכרת חפץ שלך הרי אתה נפסד שיכלו המעות בילאה: **ספסר.** קונה ומוכר מיד תמיד: **מידע ידע זבינתיה כמה שויא.** שהרי לא שהה בין קנייתה למכירתה: **שאפי' פחות מכדי אונאה חוזר.** אם נתאנה דקיימי תלויין בכך ותקנו לו שיחזור: **תניא כוותיה דרב נחמן.** דאפי' בכדי אונאה אינו חוזר בו ואין מחזירין לו אונאה מדתלי טעמא מפני שהוא בקי כגון ספסר: **קתני רצה.** דידו על העליונה: **ברייתא.** כדרבי נתן: **לא קתני רצה.** אלא על כרחו קנה ומחזיר לו אונאה: **מתני' קתני לוקח.** היכא דנתאנה לוקח קתני דידו על העליונה דקתני תן לי מעותי: **ברייתא.** כר' יהודה הנשיא: **קתני מוכר.** דהיכא דנתאנה מוכר הוא דידו על העליונה אבל אם נתאנה לוקח לא: **אונאה זו.** משנתינו זו: **ותני נמי בברייתא.** כר' נתן רצה. ובלוקח ומוכר הוא דפליגי: **דיקא נמי.** דמתניתין במוכר נמי ס"ל הכי ומפרש ללוקח ולא פירש למוכר: **לימא רב דאמר כר' מאיר.** דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אפי' בדבר שבממון: **ר' יהודה אומר בדבר שבממון.** כגון שאר וכסות ניתן למחילה והרי מחלה אבל עונה שהיא צער הגוף לא ניתן למחילה:
מי

והתנן כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר. פירוש לאפוקי מר' יהודה דאמר תגר אין לו אונאה כשמכר בזול לפי שהוא בקי ואחולי אחיל ליה והאי דזבני' הכי משום דאתרמי ליה זבינתא אחריתי כדאמרי' בסמוך והשתא פריך שפיר דע"כ מיירי בהדיוט מוכר מדתלי תגר בהדיוט דטעמא דידע ומחיל לא שייך אלא במוכר וא"ת ומנ"ל דמיירי בהדיוט שמוכר ביוקר ונתאנה לוקח דילמא מיירי בהדיוט שמכר בזול ונתאנה דהשתא הוי דומיא דתגר וי"ל דאונאה משמע בכל ענין בין שהוא מאנה בין שהוא מתאנה:
הכא

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ב סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' כג:
ע ב מיי' שם פי"ב הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעי' א וסעי' ב:
עא ג מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעי' יד:
עב ד מיי' שם פי"ג הל' ג ועי' שם טוש"ע שם סעי' כא:
עג ה מיי' פי"ב מהל' אישות הל' ט [ופ"ו שם הל' ט י] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה וסי' סט סעי' ו:

מוסף רש"י

על מנת שאין לך עלי אונאה. על מנת שאין לך עלי דין אונאה אמכור לך חפץ זה, **רב אמר יש לו עליו אונאה.** דמתנה על של תורה הוא אל תונו (כתובות פד.). **על מנת שאין לך עלי שאר.** מזון, **ועונה.** תשמיש, **הרי זו מקודשת ותנאו בטל.** דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והוי קידושי המעשה מעשה והתנאי כמאן דליתיה, דכמעשה בלא תנאי דמי (רשב"ם ב"ב קכו:). **בדבר שבממון.** שאר וכסות (כתובות נו.) **דניתן למחילה** הוי תנאי קיים אבל עונה דצערא דגופא הוא לא איתיהיב למחילה (קדושין יט:) עונת תשמיש מלוה היא וצערא דגופא הוא (רשב"ם ב"ב קכו:). **תנאו קיים.** הקדושין קדושין ויש לה עליו עונה אבל לא שאר וכסות (שם).

רבינו חננאל (המשך)

אמר רב תגר ספסר שנינו תניא כוותיה ר' יהודה אומר תגר אין לו אונאה מפני שהוא בקי. פי' אמרי' ידע ומחל משום דאיתרמי ליה זבינתא אחריתי ובעי למיזבנה: **מתני'** אחד הלוקח ואחד המוכר יש להן אונאה. ת"ר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך. וכי תמכרו ממכר אל תונו אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין ת"ל או קנה ואיצטריך וכו' ופשוטה היא. מי שהוטל עליו ידו על העליונה כו' איתמר על מנת שאין לך עלי אונאה רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה. לימא רב דאמר כר' מאיר דסבר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל. ושמואל דאמר כר' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים. דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל וכו'. אמר רב אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא אמר ר'

מסורת הש"ם

א) [לעיל מט: נ:], ב) [יישר כ"ל וכ"א בברכות מב: ובשבת נג. סג: שבועות מ. מה: חולין יז: עה: עו: וכ"א בשאילתות], ג) [ברי"ף ורא"ש ושאילתות איתא רב פפא], ד) [צ"ל ר' יהודה], ה) [לעיל מז:], ו) [לעיל נ:], ז) [שם], ח) מכות ג: כתובות פד., ט) קדושין יט: לקמן צד. כתובות נו. ב"ב קכו: [וסוגיא דגיטין פד:],

תורה אור השלם

1 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי טעה אי כצ"ל ואות ו' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' איני יודע מי שנאה. יבמות דף כו ע"ב וש"נ:

לעזי רש"י

בינדיל"ש. חגורה, רצועה, פס המשמש לחבישה.

רבינו חננאל

מקח עד כדי שיראהו לבקיאים ומוכר לעולם חוזר. ומעשה דההוא גברא דהוה נקיט ורשכי לזבוני וכו' פי' ורשכי מרגליות. וההוא דהוה נקיט כיפי פי' כיפי סרבוטין דינם שוה. רבה ורב חסדא שניהן שוין כי זה ששנו בברייתא שתות קנה ומחזיר אונאה בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית מכלי ביתו אין לו לקונה ממנו אונאה כלומר אין יכול הלוקח לטעון על בעל הבית שמכר מכלי תשמישו ולומר לו תן לי מה שאניתני דאמרי' מני תשמישתיה דאיניש יקרי עליה ואי לאו דהוו יהבי ליה דמי יתירי לא הוה מזבין להו. מיהא שמעינן מהני תרי עובדי עובדא דורשכי ועובדא דכיפי דידעו מקמי דליזבון להו דאית בהו אונאה וזבנינהו ובתר הכי קמו על המוכר [וטענו] טענתייהו טענה ולא דחאום אלא מפני שקנו מבעל הבית ולא יכלי למימר להו ידעיתו ומחליתו אלא אם יפרש לו שחפץ זה אינו שוה את הדמים הללו ורצה וקיבל אין לו לחזור והוא הדין למוכר והני מילי בכדי שיראה לתגר או לקרובו בלבד. והני מילי בבעל הבית המוכר מכלי תשמישו אבל בעל הבית המוכר דברים העשוין לסחורה יש להן אונאה. רב יהודה אומר אין לתגר אונאה. אמר רב נחמן